

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора

ЛОЗИНСЬКОЇ Тамари Миколаївни

на дисертацію РОМАНЮКА Івана Стаховича на тему «Публічно-управлінські аспекти забезпечення якості та безпеки товарів і послуг в Україні», представлену до публічного захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
281 «Публічне управління та адміністрування»

1. Загальна характеристика дисертації та актуальність обраної теми

Дисертаційна робота І. С. Романюка присвячена одній із тих проблем публічного управління, значення яких зазвичай усвідомлюється суспільством лише тоді, коли система дає збій. Йдеться про здатність держави гарантувати, що товар або послуга, які потрапляють до споживача, відповідають задекларованим характеристикам, а у разі спору – про наявність інституційно та методично забезпеченого інструменту встановлення істини.

Актуальність теми визначається кількома взаємопов'язаними обставинами. По-перше, євроінтеграційний курс України зумовлює необхідність приведення національної інфраструктури якості – стандартизації, технічного регулювання, метрології, акредитації, оцінки відповідності та ринкового нагляду – у відповідність до європейської моделі, що є передумовою укладення Угоди про оцінку відповідності та прийняття промислових товарів. По-друге, структура національної економіки змінюється на користь сектора послуг, тоді як інституційна організація експертної діяльності залишається орієнтованою переважно на товарний сегмент. По-третє, цифровізація господарських відносин породжує принципово нові об'єкти дослідження, для яких традиційні товарознавчі методики виявляються непридатними.

Тема дисертації узгоджується з пріоритетами державної політики, закріпленими у Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020) та Цілях сталого розвитку України до 2030 року (Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019), а також із зобов'язаннями України у сфері технічного регулювання, узятими в межах Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Обрана тема, таким чином, є актуальною і своєчасною.

2. Обґрунтованість наукових положень та методологічний інструментарій дослідження

Метою дисертаційного дослідження визначено встановлення на основі аналізу чинного законодавства України, практики його реалізації та узагальнення положень праць науковців особливостей реалізації публічно-управлінських аспектів проведення експертизи товарів та послуг в Україні й розроблення пропозицій щодо його вдосконалення. Об'єктом дослідження є суспільні правовідносини, пов'язані з публічним управлінням у відповідній сфері, предметом – публічно-управлінські аспекти забезпечення експертизи якості та безпеки товарів і послуг в Україні. Сформульовані мета, об'єкт і предмет узгоджені між собою, а сім поставлених завдань послідовно вирішені в тексті роботи.

Заслуговує позитивної оцінки методологічна дисципліна автора: у вступі (с. 15–16) кожен із застосованих методів прив'язано до конкретного підрозділу, у якому він використовується. Діалектичний метод застосовано для розкриття сутності категорій «якість товарів і послуг» та «безпека товарів і послуг», системно-структурний аналіз – для дослідження нормативно-правового забезпечення державної політики, порівняльно-правовий метод – для аналізу міжнародних і європейських стандартів, структурно-функціональний – для визначення системи суб'єктів публічного управління, формально-юридичний – для аналізу нормативно-правових актів та адміністративних процедур, методи прогнозування й моделювання – для

розроблення пропозицій. Таке співвіднесення методу і завдання є ознакою методологічної культури дослідника.

Аналітичне підґрунтя роботи становлять норми Конституції України, чинного законодавства й підзаконних актів, ратифіковані Україною міжнародні договори, а також матеріали судової практики та офіційних інформаційних ресурсів органів публічної влади. Обраний інструментарій є достатнім для отримання обґрунтованих і достовірних результатів.

3. Оцінка наукової новизни одержаних результатів

Найбільш вагомим результатом, що претендує на новизну, вважаю доведення потреби включити до кола об'єктів товарознавчого дослідження нематеріальні результати діяльності та цифрові речі. Цінність цього положення полягає не в самій постановці питання, а в тому, що автор доводить його до рівня конкретної нормативної пропозиції та методичного алгоритму, а не обмежується констатацією проблеми.

Теоретично продуктивною є розроблена автором модель «подвійного функціоналу експертизи товарів та послуг», яка розглядає превентивну складову (стандартизація, сертифікація, оцінка відповідності) та відновну складову (судова й досудова експертиза) не ізольовано, а у взаємозв'язку із зворотним зв'язком між ними. Такий підхід дозволяє оцінювати результативність системи в цілому, а не за показниками окремих її ланок, що для науки публічного управління має самостійне значення.

Логічним продовженням авторської концепції є уточнене трактування нормативних гарантій якості експертної діяльності – від ведення державних реєстрів методик і фахівців до процедур рецензування й антикорупційних запобіжників, – а також запропонований набір індикаторів, за якими можна судити про доступність, незалежність та оперативність експертних досліджень з позиції споживача.

Серед положень, що дістали подальшого розвитку, відзначу триєдину модель «об'єкт – суб'єкти – функції», яка дає узгоджену рамку оцінювання допустимості, наукової валідності й доказової сили експертних висновків, а

також трактування євроінтеграційної адаптації національного законодавства як багаторівневого механізму інституційної модернізації з поділом імplementованих практик на зобов'язувальний, дисциплінарний та універсалістський блоки. Прикладний характер має аргументація створення єдиного реєстру акредитованих експертних установ та інформаційного порталу «е-експертиза».

Заявлені положення новизни підтверджуються змістом відповідних підрозділів дисертації та публікаціями автора.

4. Оцінка структури та змісту дисертації

Дисертація складається з переліку умовних скорочень, вступу, двох розділів, поділених на сім підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (203 найменування) та додатків. Загальний обсяг роботи – 215 сторінок, з них основного тексту – 174 сторінки.

Перший розділ виконує теоретико-методологічну функцію: у ньому послідовно розкрито поняття, сутність і значення експертизи якості й безпеки товарів і послуг у системі публічного управління (с. 20–37), охарактеризовано нормативно-правове забезпечення державної політики (с. 37–63), проаналізовано міжнародні та європейські стандарти й їх вплив на розвиток публічного управління в Україні (с. 63–89), розглянуто захист прав споживачів як складову публічно-управлінського механізму (с. 89–107).

Другий розділ має прикладне спрямування. У підрозділі 2.1 (с. 115–152) вибудовано систему суб'єктів публічної влади із зазначенням функції кожної ланки – від Кабінету Міністрів України, що визначає загальну політику та затверджує технічні регламенти, до регіональних лабораторій. У підрозділі 2.2 (с. 152–170) розкрито адміністративні процедури та інструменти державного нагляду, визначено підготовчий, аналітичний і підсумковий етапи експертного процесу. Підрозділ 2.3 (с. 170–175) містить авторські пропозиції: принципи реформування системи, алгоритм дій у справах щодо послуг, очікувані ефекти та, що особливо цінно, перелік ризиків розширення об'єкта експертизи разом

із заходами їх мінімізації. Готовність автора обговорювати ризики власних пропозицій свідчить про наукову сумлінність.

Прикладну частину роботи завершує додаток Б, у якому пропозиція щодо внесення змін до пункту 1.2.4 Інструкції, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5, подана у формі порівняльної таблиці та проекту акта.

Дисертацію оформлено відповідно до встановлених вимог, виконано державною мовою; стиль викладу відповідає рівню наукової праці такого типу. Структура роботи узгоджується з її метою і завданнями.

5. Теоретичне і практичне значення одержаних результатів

Теоретичне значення роботи полягає у розвитку понятійного апарату науки публічного управління стосовно категорій «якість товарів», «безпека товарів» та «публічне управління у сфері забезпечення експертизи якості та безпеки товарів і послуг», а також у формуванні цілісного уявлення про експертизу як управлінський інститут, що поєднує превентивну й відновну функції.

Практичне значення визначається придатністю результатів до безпосереднього використання: у нормопроектній роботі – під час опрацювання запропонованих автором змін до підзаконного регулювання експертної діяльності; у правозастосовній діяльності органів державної влади й управління; у науково-дослідній сфері; у навчальному процесі при підготовці підручників, навчальних посібників та викладанні дисциплін за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Окремої згадки заслуговує обґрунтування додаткових кваліфікаційних спеціальностей експертів у сферах ІТ, транспорту й логістики, медичних, освітніх та консалтингових послуг – пропозиція, що має безпосередній організаційно-кадровий вимір.

6. Повнота відображення результатів у публікаціях та рівень апробації

Основні положення, висновки та рекомендації дисертації викладено у 6 наукових працях, з яких 4 – статті в наукових фахових виданнях України з публічного управління та адміністрування, 2 – тези доповідей на міжнародних наукових конференціях і форумах: «Ways to reform public administration and management under martial law in Ukraine» (м. Рига, Латвійська Республіка, 2024 р.) та «Права людини та публічне врядування» (м. Чернівці, 2025 р.). Публікації є одноосібними, їх зміст відповідає темі дисертації та відображає основні наукові результати роботи.

7. Відсутність порушень академічної доброчесності

За результатами аналізу дисертації та наукових публікацій здобувача порушень принципів академічної доброчесності не встановлено. У роботі відсутні неправомірні текстові запозичення, використання ідей, наукових матеріалів, результатів досліджень інших авторів без належного посилання на відповідні джерела, а також інші форми порушення академічної доброчесності.

8. Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу І.С. Романюка в цілому, вважаю за необхідне висловити такі зауваження і побажання.

По-перше, у тексті роботи паралельно вживаються поняття «експертиза товарів і послуг», «товарознавча експертиза», «оцінка відповідності» та «експертне дослідження». Ці категорії мають різну правову природу, різних суб'єктів здійснення та різні правові наслідки: оцінка відповідності є елементом допуску продукції на ринок, тоді як судова експертиза – процесуальним засобом доказування. Робота виграла б від чіткішого термінологічного розмежування цих понять уже в підрозділі 1.1, оскільки саме від нього залежить коректність подальших висновків щодо «подвійного функціоналу».

По-друге, у другому розділі публічне управління у досліджуваній сфері розкрито переважно через контрольно-наглядову діяльність. Поза увагою автора значною мірою залишилися інші управлінські функції – прогнозування

й планування розвитку системи, кадрове та ресурсне забезпечення експертних установ, оцінювання результативності державної політики. Просила б дисертанта висловити позицію щодо того, за якою системою показників має оцінюватися результативність державної політики у сфері забезпечення якості та безпеки товарів і послуг.

По-третє, автор пропонує запровадити державне або місцеве фінансування експертиз у випадках, коли сторона не має коштів, із подальшим відшкодуванням витрат через бюджетні процедури (с. 173). Пропозиція є соціально виправданою, проте потребує оцінки фінансальних наслідків, визначення джерел покриття видатків та критеріїв доступу до такого фінансування. Чи розглядалися дисертантом альтернативні механізми – страхування витрат на експертизу або їх компенсація за результатами розгляду справи?

По-четверте, з огляду на те, що найбільш чутливим для споживача сегментом ринку є агропродовольча продукція, де діють спеціальні процедури державного контролю та вимоги щодо систем аналізу небезпечних факторів і контролю у критичних точках, робота виграла б від окремої характеристики галузевої специфіки експертизи у цій сфері та від урахування регіонального виміру – стану лабораторної бази й спроможності територіальних органів, зокрема на деокупованих та прифронтових територіях.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер, стосуються переважно повноти розкриття окремих аспектів проблеми і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

9. Загальний висновок

Дисертаційна робота Романюка Івана Стаховича «Публічно-управлінські аспекти забезпечення якості та безпеки товарів і послуг в Україні» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання щодо розвитку теоретичних засад та обґрунтування науково-прикладних рекомендацій з удосконалення публічного управління у сфері забезпечення експертизи якості та безпеки

товарів і послуг. Наукові положення, висновки й рекомендації є обґрунтованими, достовірними, містять наукову новизну та мають практичну значущість.

Дисертація за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів відповідає профілю спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор – Романюк Іван Стахович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри економіки та публічного управління
Полтавського державного
аграрного університету

Тамара ЛОЗИНСЬКА

Підпис Т. М. Лозинської затверджую
Вчений секретар Полтавського
державного аграрного університету

